

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

The Mediating Role of Mental Well-being in the Relationship between Perceived Social Support and Post-Traumatic Growth in Women Who Have Experienced Violence

Şiddet Görmüş Kadınlarda Algılanan Sosyal Destek ile Travma Sonrası Büyüme İlişkisinde Mental İyi Oluşun Aracı Rolü

Ali Öztosun¹, İsmail Kusci², Jale Eldeleklioglu³

Abstract:

This research aims to examine the mediating role of mental well-being and perceived social support in the post-traumatic growth processes of women who have experienced violence. The data were collected from 132 female volunteers living in Istanbul, who had experienced violence, stayed in a women's shelter or had not stayed before. Data were analyzed using the Hayes Process (Model 4) method with SPSS 26 for multiple linear regression analysis. Relationships between variables were resolved with Pearson Correlation analysis. The findings showed that there were positive relationships between post-traumatic growth and mental well-being, and a positive relationship with perceived social support. On the other hand, it was found that there is a positive and significant relationship between perceived social support and mental well-being. It has been observed that mental well-being partially mediates perceived social support and post-traumatic growth. The final finding of the study indicates that women who did not stay in women's shelters had significant and higher scores in perceived social support compared to those who stayed in women's shelters. These findings show that mental well-being and social support have an important place in the post-traumatic growth process in women who have experienced violence. These results are discussed in the context of the literature.

Keywords: Perceived social support, Mental well-being, Post-traumatic growth, Violence, Women.

¹Prof. Dr., Ministry of Family and Social Services, Mersin Provincial Directorate of Family and Social Services, Mersin, Türkiye, aliztosun@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1919-5595

²Res Asst., Bursa Uludağ University, Faculty of Education, Department of Counseling Psychology, Bursa, Türkiye, kusci.ismail@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2178-8429

³Prof. Dr., Bursa Uludağ University, Faculty of Education, Department of Counseling Psychology, Bursa, Türkiye, eldelek@uludag.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1261-888X

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: Ali Öztosun, Ministry of Family and Social Services, Mersin Provincial Directorate of Family and Social Services, Mersin, Türkiye, aliztosun@gmail.com

Date of Received/Geliş Tarihi: 01.04.2023, **Date of Revision/Düzelme Tarihi:** 09.11.2024, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 12.05.2024, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 20.12.2024

Citing/Referans Gösterimi: Öztosun, A., Kusci, İ. & Eldeleklioglu, S.O. (2024). The Mediating Role of Mental Well-being in the Relationship between Perceived Social Support and Post-Traumatic Growth in Women Who Have Experienced Violence, *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology* 6(4), 321-330.

© 2024 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktpdergisi.com). This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Öz:

Bu araştırma, şiddete maruz kalan kadınların algıladıkları sosyal destek ile travma sonrası büyümelerinde mental iyi oluşun aracı rolünü incelemeyi amaçlamaktadır. Veriler İstanbul'da yaşayan, şiddete uğramış, daha önce kadın konukevinde kalmış ve daha önce kadın konukevinde kalmamış gönüllü kadınlardan (N:132) toplanmıştır. Veriler, çoklu doğrusal regresyon analizi için SPSS 26 ile Hayes Process yöntemi (Model 4) kullanılarak analiz edilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkiler pearson korelasyon analizi ile gösterilmiştir. Bulgular, travma sonrası büyüme ile mental iyi oluş arasında pozitif yönlü ve algılanan sosyal destekle de pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir. Diğer yandan algılanan sosyal destek ile mental iyi oluş arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Regresyon analizi sonucunda şiddet görmüş kadınlarda mental iyi oluşun algılanan sosyal destek ve travma sonrası büyümeye kısmi aracılık ettiği görülmüştür. Araştırmanın son bulgusunda ise kadın konukevlerinde kalmayan kadınların kadın konukevlerinde kalan kadınlara kıyasla sosyal destek algıları puanlarının daha yüksek ve anlamlı olduğu görülmüştür. Bu bulgular şiddete maruz kalan kadınların travma sonrası büyüme sürecinde algılanan sosyal destek ve mental sağlığın önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar alan yazın bağlamında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Algılanan sosyal destek, Mental iyi oluş, Travma sonrası büyüme, Şiddet, Kadın.

Giriş

Şiddet, her bireyin yaşamlarının her döneminde karşılaşılabilecekleri ve günümüz dünyasında sürekli artış gösteren ciddi bir toplumsal sorun olarak kabul edilmektedir (Krantz ve Garcia-Moreno, 2005). Bu ciddi toplumsal problem; sosyo-ekonomik gruplar içinde kadınları, erkeklerden daha fazla etkilemektedir (Tjaden ve Thoennes, 2000). Dünya sağlık örgütünün 2014 yılı tahminleri her dört kadından biri' inin şiddet gördüğü yönünde iken, 2018 yılında yapmış olduğu çalışmasında her üç kadından biri 'inin şiddete maruz kaldığını ortaya koymaktadır (WHO, 2024). Görüleceği üzere kadına yönelik şiddet gün geçtikçe artmaktadır. Gözle görülür artışa rağmen kadına yönelik şiddet, insan hakları ihlalleri arasında en az incelenen alanlardan birisidir (Harcar ve diğerleri, 2008). Ülkemizde kadınlara yönelik şiddet konularında ihtisaslaşmış birim Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı Kadın Konukevleri aracılığıyla yürütülmektedir (Ksgm, 2021, p. 24).

Kadınların travmatik deneyimlere maruz kalması, çeşitli psikolojik sonuçları da beraberinde getirmektedir. Şiddete maruz kalan kadınlarda alkol ve madde bağımlılığı, depresyon ve anksiyete bozuklukları, travma sonrası stres bozukluğu, intihar eğilimi (Jones, Hughes ve Unterstaller, 2001; McCloskey, Treviso, Scionti ve Dal Pozzo, 2002; Woods, 2005) gibi psikolojik problemler ortaya çıkmaktadır. Bu bulgular şiddetin kadınların akıl ve ruh sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerini göstermektedir.

Alan yazında araştırmalar travmatik yaşam olaylarına maruz kalan kişilerde travmalara gösterilen psikolojik tepkilerin yaşanılan olumsuz olayların şiddeti ölçüsünde olmadığını göstermektedir (Lykins, Segerstrom, Averill, Evans ve Kemeny, 2007). Bu bağlamda travmaya maruz kalan kişilerde görülen olumsuz tepkilerin genel olarak travma sonrası stres bozukluğunun yaygınlık oranı %1-3 arasında değişmektedir (Linley ve Joseph, 2004). Bu istatistiksel orana göre %99-97 oranını oluşturan şiddet mağduru kişilerde travma oluşumunu engelleyen psikolojik faktörlerin incelenmesinin önemli olacağı düşünülmektedir (Calhoun ve Tedeschi, 1998).

Araştırmalar travmatik bir olay sonrasında kişilerin dünya görüşlerinde meydana gelen değişimlerin psikopatolojik durumlarla sınırlı olmadığını; üstelik travmayla ilişkili

olarak bazı bireylerin olumlu yönde değiştiklerini ve geliştiklerini ortaya koymaktadır (Xue ve Xu, 2022). Bu dönüşümler; güçlenme, travma sonrası gelişim, travma sonrası büyüme gibi kavramlarla tanımlanmaktadır (Doğan, 2015). Travma sonrası büyüme ile bireylerdeki değişimlerin olumlu doğası, travma sonrası büyümenin çoklu yönü ve bireylerin psikolojilerindeki olumlu değişimleri vurgulanmaktadır (Calhoun ve Tedeschi, 1998).

Son yıllarda ruh sağlığı alanında pozitif yaklaşımlara daha fazla yer verilmesiyle, koruyucu ve önleyici çalışmalara yöneldiği gözlenmektedir (Linley, Joseph, Harrington ve Wood, 2006). Pozitif yaklaşımlar bireyi bir bütün olarak ele almakta, yaşamın sorumluluğunu bireye vererek bireyin iyilik halini korumak ve geliştirmek üzere yaşam biçimini desteklemeyi amaçlamaktadır (Ryff ve Singer, 2006). Bu amaç doğrultusunda pozitif psikoloji önleyici çalışmalara daha fazla önem verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Travma sonrası büyüme; tampon görevi görebilmesi açısından kişilerde geliştirilmesi gereken bir özellik olarak görülmektedir (Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000).

Travma Sonrası Büyüme

Travma sonrası büyüme kişide yüksek seviyede stres yaratan yaşantıdan sonra ortaya çıkan olumlu psikolojik değişim ve gelişimler olarak tanımlanmaktadır (Tedeschi ve Calhoun, 1998). Bireyin kendisine dair algısında ve yaşam felsefesinde, diğer kişilerle ilişkilerinde meydana gelen olumlu değişiklikler gibi çeşitli boyutları içeren bu kavram kişinin verdiği mücadelenin direk bir sonucu değil, kişinin olay sonrasında verdiği mücadelenin sonucu elde edilen kazanç olarak görülmektedir (Garland, Carlson, Cook, Lansdell ve Speca, 2007). Dolayısıyla travmatik bir olayla karşılaşan bireyin yaşam alanının tümünde olmasa dahi en azından bazı birkaç alanında olumlu kişisel gelişimler gösterdiği belirtilmiştir (Tedeschi ve Kilmer, 2005).

Şiddet ve istismar mağdurlarıyla (Anderson, Renner ve Danis, 2012) da araştırılan bu durum hakkında, değişimlerin kişinin kişilik özelliklerine, yaşadığı travmanın türüne ve algıladıkları sosyal destek mekanizmalarının fonksiyonlarına göre şekillendiği

vurgulanmaktadır (Tedeschi ve Calhoun, 1998). Sosyal destek arama davranışı, travma sonrası büyümeye yardımcı olmakta ve kişinin güvende hissetmesini sağlamaktadır (Tedeschi ve Calhoun, 1998). Bu durum sosyal desteğin travma sonrası büyümede anahtar bir rol oynadığını ortaya koymaktadır (Prati ve Pietrantonio, 2009).

Algılanan Sosyal Destek

Sosyal destek; kişiye sevgi, aidiyet ve ilgi gibi değerli ve güvende hissettiren insanların var olması ve kişinin ihtiyaç duyması halinde hazır bulunan kişilerin varlığı olarak tanımlanmaktadır (Cohen, 2004). Sosyal destek başkaları tarafından bireye sağlanan kaynaklar olarak belirtilmekle birlikte, bu kaynaklar; aile, arkadaşlar, öğretmenler, akrabalar ve komşular olarak kabul edilmektedir (Hupcey, 1998).

Stres veren bir yaşantıdan sonra, bireyin sosyal destek alması olumlu psikolojik değişim ve gelişimlere sebep olmaktadır (Czuba, 2021). Bu nedenle sosyal destek travma sonrası büyümenin önemli bir göstergesi olarak görülmektedir. Kişilerin sosyal destek kaynaklarının varlığı psikolojik ve sosyal sorunların önlenmesi, çözümü, üstesinden gelmeyi sağlaması ve ruh sağlığının korunmasında önemli bir kaynak olduğu gösterilmektedir (Kaziasty, 2005). Sosyal destek kişilerde birçok alanı etkilediği gibi mental iyi oluşu da doğrudan etkilemekte ve birey için baş edilmesi zor psikolojik ve fizyolojik problemlere karşı koruyucu bir işlev görmektedir (Shorter-Gooden, 2004).

Mental İyi Oluş

Mental iyi oluş, bireyin içindeki potansiyeli keşfedebilmesi, yaşamın günlük stresleriyle başa çıkabilmesi, üretken ve verimli bir şekilde çalışabilmesi ve yaşadığı topluma katkıda bulunabilmesi olarak tanımlanmaktadır (WHO, 2014). Mental iyi oluşun hedonik (öznel) ve ödonomik (psikolojik) olarak iki temel kaynağı bulunmaktadır (Ryan ve Deci, 2001). Hedonik iyi oluş, yaşamdan zevk arayışı, yaşamdan yüksek doyum alma ile ilişkilenmekte (Diener, 1984; Ryan ve Deci, 2001); ödonomik iyi oluş ise kişinin çevresel olanakları kullanarak kendini gerçekleştirme, yaşamda anlam ve amaç bulması ile karakterize edilir (Ryan ve Deci, 2001; Ryff ve Singer, 2008).

Araştırmalar, mental iyi oluş ile sosyal desteğin ilişkili olduğuna işaret etmiştir (Fuller-Iglesias, Webster ve Antonucci, 2015). Fakat şiddet gören kadınların sosyal destek aramada dezavantajlı oldukları da bilinmektedir (Aşar, 2021). Şiddete maruz kalmış kadınlarda algılanan sosyal destek ile mental iyi oluş ve travma sonrası büyüme arasındaki ilişkiyi aynı anda inceleyen herhangi bir araştırmaya denk gelinmemesi, bu konu hakkında şiddet görmüş kadınlar ile ilgili alan yazın için bir eksiklik olarak değerlendirilmiştir. Bu çerçevede, şiddet görmüş kadınlara yönelik hazırlanan bu çalışma travma sonrası büyüme için algılanan sosyal destek ve mental iyi oluşun önemini vurgulama, bu alandaki boşluğu doldurma ve gelecekte yapılabilecek müdahaleler için öneriler sunmayı hedeflemektedir.

Araştırma Soruları

- S1. Şiddet görmüş kadınlarda algılanan sosyal destek ile mental iyi oluşları arasında ilişki var mıdır?
- S2. Şiddet görmüş kadınlarda algılanan sosyal destek ile travma sonrası büyüme arasında ilişki var mıdır?
- S3. Şiddet görmüş kadınlarda mental iyi oluş ile travma sonrası büyüme arasında ilişki var mıdır?
- S4. Şiddet görmüş kadınlarda mental iyi oluş'un, algılanan sosyal destek ile travma sonrası büyüme ilişkisinde arasında aracılık rolü var mıdır?
- S5. Kadın konukevinde kalan ve kalmayan kadınlar arasında algılanan sosyal destek, mental iyi oluş ve travma sonrası büyümelerinde bir fark var mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmanın araştırma yöntemi için nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nicel araştırmanın türü olarak ilişkisel tarama yöntemi katılımcıların yaşamlarındaki birtakım olayları incelenmesine imkân sağlaması sebebiyle tercih edilmiştir. İki ya da daha fazla değişkenin değişiminin istatistiksel olarak varlığı, bu değişimin yönü ilişkisel tarama modeli ile gösterilmeye çalışılmaktadır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2011).

Katılımcılar

Bu araştırmada örneklem seçimi, amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak, başkası tarafından fiziksel şiddet görmüş; İstanbul'daki kadın konukevlerinden hizmet almış ve almamış gönüllü kadınlardan oluşmaktadır. Amaçlı örnekleme, araştırmacının evreni temsil etme gücüne sahip bir örneği seçmesidir. Ulaşılması güç özelliklere sahip katılımcılar üzerinde yapılan bir örnekleme türüdür. Katılımcılara bilgilendirilmiş onam sunulmuş, kabul eden katılımcılardan veriler toplanmıştır.

Araştırmada regresyon analizi yapabilmeyen önkoşullarından bir tanesi yeterli örneklem büyüklüğüne sahip olunmasıdır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2011). Minimum örneklem sayısı hesaplamak için "50+8k" formülü kullanılmıştır. Formüldeki k harfi araştırmadaki bağımsız değişkenleri ifade etmektedir. Bu çalışmanın bağımsız değişkenleri algılanan sosyal destek, mental iyi oluş ve travma sonrası büyümedir. Formülden yola çıkarak yapılan hesaplamada 74 katılımcıya (50+8x3) ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır. Mevcut araştırmaya 132 şiddet görmüş gönüllü kadın katılmıştır.

Anketlerin tamamı google doküman aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmaya katılan kadınların eğitim düzeyi okuma yazma biliyor ile yüksek lisans düzeyleri arasında değişmektedir. Ayrıca katılımcıların yaşları 18 ile 64 arasında değişmekte ve katılımcı kadınların 43'ü psikiyatrik ilaç kullanmaktadır. Katılımcılara ait diğer bilgiler Tablo1'de gösterilmiştir.

Tablo.1 Katılımcıların Sosyo-Demografik Dağılımları

Demografikler	f	%
Yaş		
18-24	6	4,5
25-30	48	36,3
31-36	34	25,7
37-42	28	21,1
43-49	8	6,1
50-64	8	6
Eğitim Düzeyi		
Okuma Yazma Bilmiyor	19	14,4
İlkokul	23	17,4
Ortaokul	26	19,7
Lise	42	31,8
Üniversite	14	10,6
Lisans Üstü	8	6,1
Medeni Durum		
Bekar	12	9,1
Evli	58	43,9
Boşanmış	62	47
Çocuğunuz Var mı?		
Evet	102	77,3
Hayır	30	22,7
Kaç Çocuğunuz Var?		
0	33	25
1-2	84	63,6
3-4	10	7,6
5	5	3,8
Çalışma Durumu		
Evet	93	70,5
Hayır	39	29,5
Psikiyatrik İlaç Kullanımı		
Evet	43	32,6
Hayır	89	67,4
Daha Önce Kadın Konuk Evinde Kaldınız mı?		
Evet	68	51,5
Hayır	64	48,5
Not, n:132		

Kişisel Bilgi Formu

Bu form ve içeriğindeki sorular, araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Formda araştırmaya katılan bireylere araştırmacının amacı ve katılımcılardan ne istenildiğini anlatan giriş yazısı yer almaktadır. Ayrıca formda yaş, eğitim düzeyi, medeni hal, çocuklarının olup olmadığı, varsa çocuk sayısı, çalışma durumu, psikiyatrik ilaç kullanımı, daha önce kadın konukevinde kalıp kalmama durumu ile ilgili soruları içermektedir.

Travma Sonrası Büyüme Ölçeği

Travma sonrası büyüme ölçeği Tedeschi ve Calhoun (1996) tarafından geliştirilmiştir ve travma sonrasında yaşanan olumlu değişimleri değerlendirmek için kullanılmaktadır. Travma Sonrası Büyüme Ölçeği (Post-traumatic Growth Inventory), 6'lı (0=hiç uygun değil; 6=tamamen uygun) bir likert tipi ölçüm kullanılmaktadır ve toplam 21 maddedir. Ölçeğin geliştirildiği sırada yapılan çalışmada iç tutarlılık $\alpha=.90$ 'dır. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Dürü (2006) tarafından yapılmıştır ve uyarlama çalışmasında Cronbach Alpha İç tutarlılık katsayısı $\alpha=.93$ olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada ise ölçeğin iç tutarlılık katsayısı $\alpha=.94$ olarak hesaplanmıştır.

Algılanan Sosyal Destek Ölçeği

Ölçek Yıldırım (1997) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçekte alt boyutlar aile, akraba, arkadaş, öğretmen ve kişinin içinde bulunduğu toplumdur. Ölçek üçlü likert tipidir, 1(Hiç uygun değil), 2(Kısmen uygun), 3(Oldukça uygun) cevaplar şeklindedir. Yıldırım (1997) uyarlama çalışmasında Cronbach Alpha İç tutarlılık katsayısı $\alpha=.98$ olarak hesaplanmıştır. Bu çalışma için ölçeğin iç tutarlılık katsayısı $\alpha=.92$ olarak hesaplanmıştır.

Mental İyi Oluş Ölçeği

Warwick-edinburg mental iyi oluş ölçeği 2007 yılında geliştirilmiştir. Türkçe uyarlaması Keldal (2015) tarafından yapılmıştır. Kişilerin psikolojik durumlarını değerlendirmek için 14 psikolojik durum cümlesi bulunmaktadır. Katılımcıların psikolojik tepkileri beş'li likert üzerinden ölçülmektedir; 1(Hiç Katılmıyorum) ve 5(Tamamen Katılıyorum). Bu ölçeğin güvenilirlik

derecesi .96 dır. Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlılık katsayısı $\alpha=.94$ olarak hesaplanmıştır.

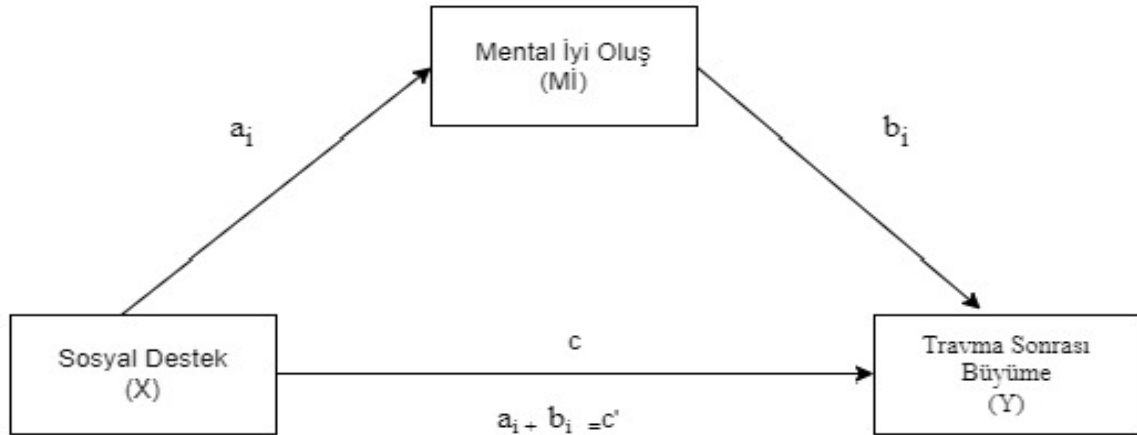
İşlem

Bu çalışmada kullanılan ölçeklerin her biri için kullanım izni alınmıştır. Sonrasında bu çalışma için Uludağ Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu onayı alınmıştır (31.05.2019 tarih ve 36 Karar). Ardından da Etik Kurul Onayı'na istinaden Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 26.09.2019 tarih ve 008 sayılı Bakanlık Olur'u izinleri alınmıştır. İstanbul'da bulunan tüm kadın konukevlerinden anketler doldurulamamıştır. Bu sonuca istinaden araştırmacı dokümanları google form olarak işlemiş ve şiddet görmüş kadınlara gönüllü hizmet veren kuruluş, dernek, vakıf gibi yerlere giderek gönüllü katılımcılara ulaşmıştır. Katılımcılara "Bilgilendirilmiş Onam Formu" sunulmuş ve kabul eden katılımcılar formları doldurmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırma verileri "IBM SPSS Statistics 26" paket programı ile analiz edilmiştir. Aracılık analizleri için ise Spss'te yer alan "Hayes Process" eklentisi ile aracılık analizlerinde kullanılan bir regresyon modeli sunan "Model 4" ile resmedilmiştir. Bu resim Figür 1 ile gösterilmiştir. Araştırma verileri için çoklu regresyon analizi öncesinde doğrusallık ve normallik varsayımları ile ilgili olarak uç değerlerin olup olmadığı ve bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı probleminin olup olmadığı tespit edilmiştir (Tabachnick, Fidell ve Ullman, 2019). VIF değerleri incelendiğinde 10'dan küçük olduğu görülmüş ve uç değerlerin olmadığı ortaya konulmuştur. Şiddet görmüş kadınlarda; mental iyi oluşun algılanan sosyal destek ile travma sonrası büyüme aracılık edip etmediğini test etmek için öncelikle pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Pearson korelasyon analizinde ilişkisi ortaya konan değişkenlerin açıklama gücünü incelemek için çoklu doğrusal regresyon analizi yöntemi (Figür 1) kullanılmıştır (Hayes, 2018). Kullanılan testlerin anlamlılık düzeyi $p<.05$ olarak değerlendirilmiştir. Çoklu doğrusal regresyon analizi sonucu elde edilen sonuçlar bulgular bölümünde paylaşılmıştır.

Figür 1: Kavramsal Model Diyagramı Hayes Model 4

Tablo 2. Betimsel İstatistikler ve Değişkenler Arası Pearson Korelasyon Analizi

Değişkenler	Betimsel İstatistikler							Korelasyon Katsayıları(r)		
	α	Min.	Max.	Ort	Ss	Çarp.	Basık.	1	2	3
1- ASD	0,95	0	6	4,21	1,46	-1,15	0,65	-	0,89**	0,659**
2- MİÖ	0,97	1	5	3,92	1,39	-1,14	-0,03	-	-	0,646**
3- TSB	0,92	1	7	4,71	1,52	-0,60	-0,30	-	-	-

**p < .001. Not. Çarp., çarpıklık; Basık, basıklık; TSB, travma sonrası büyüme; MİÖ, mental iyi oluş; ASD, algılanan sosyal destek

Bulgular

Araştırmada kullanılan ölçeklere ait tanımlayıcı istatistikler ve korelasyon katsayıları Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların ASDÖ’den aldıkları puan ortalaması 4,21 standart sapması 1,46; MİÖÖ’den aldıkları puan ortalaması 3,92 standart sapması 1,39; TSBÖ’den aldıkları puan ortalaması 4,71 standart sapması 1,52 olarak hesaplanmıştır. Betimsel istatistik sonuçlarında çarpıklık ve basıklık değerlerinin (-1,15) ile (1,02) arasında değiştiği görülmüştür. Bu sonuca göre değişkenler normal dağılmaktadır (Tabachnick, Fidell ve

Ullman, 2019). Ayrıca korelasyon analizi sonuçları; TSBÖ ile MİÖ arasında istatistiksel olarak orta düzeyde pozitif yönlü ($r=.65$, $p<0.01$), TSBÖ ile ASDÖ ile de orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişkili ($r=.66$, $p<0.01$) olduğunu göstermiştir. Son olarak ASDÖ ile MİÖ arasında da istatistiksel olarak yüksek düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişkili olduğu saptanmıştır ($r=.89$, $p<0.01$). Tablo 2’nin sonuçlarına göre aracılık analizlerinin yapılması için gerekli varsayımların sağlandığı gösterilmiştir.

Mental iyi oluşun, algılanan sosyal destek ve travma sonrası büyüme ilişkisinde aracılık rolü Tablo 3’te gösterilmektedir (Tablo 3).

Tablo 3. Algılanan Sosyal Destek ve Mental İyi Oluşun Travma Sonrası Büyüme üzerindeki Doğrudan ve Dolaylı Etkileri Regresyon Analizi

	Coeff	St.ht	t	p	LLCI	ULCI
ASD’nin MİÖ’ya Etkisi (a ⁱ) yolu	0,5961	0,0656	9,0835	0	0,4663	0,7259
MİÖ’nun TSB’ye Etkisi (b ⁱ) yolu	0,6785	0,0484	14,0103	0	0,5827	0,7743
ASD’nin TSB’ye Etkisi (c ⁱ) yolu	0,2445	0,0463	5,2769	0	0,1528	0,3361
R=,8946 R²= ,8003 F=258,51 p<.001						
	Effect	Se	t	p	LLCI	ULCI
X’in Y üzerindeki Toplam Etkisi	0,6489	0,0573	11,3213	0	0,5355	0,7623
X’in Y üzerindeki Doğrudan Etkisi	0,2445	0,0463	5,2769	0	0,1528	0,3361
	Effect	BootSE			BootLLCI	BootULCI
X’in Y üzerindeki Dolaylı Etkisi (c ⁱ)	0,4045	0,0569			0,1528	0,3361

Coeff, coefficient (Katsayı), St.ht standart hata, LLCI lower level of 95% confidence intervals (Güven aralıkları alt seviyesi), ULCL upper level of the 95% confidence intervals (Güven aralıkları üst seviyesi), Boot Bootstrap Sonuçları, MİÖ, mental iyi oluş

Tablo 3’te aⁱ+bⁱ+cⁱ+cⁱ yolları üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkilere bakıldığında mental iyi oluşun kısmi aracılık rolü olduğu saptanmıştır (sırasıyla: $t=9,08$, $p<.05$, LLCI- ULCI (0,46-0,72); $t=14,01$, $p<.05$, LLCI- ULCI (0,58-0,77); $t=5,27$, $p<.05$, LLCI- ULCI (0,15-0,33); Effect=0,40, BootLLCI-BootULCI (0,15-0,33). ASDÖ ile MİÖ TSBÖ’yü istatistiksel olarak anlamlı ve büyük oranda etkilediği görülmüştür ($R^2= ,8003$, $F=258,51$,

$p<0.01$). Ayrıca Hayes Process modelini ifade eden doğrudan ve dolaylı etkilerine (X’in Y üzerindeki etkileri) bakıldığında X’in Y üzerindeki toplam etkisi $t=11,32$, $p=0,05$, LLCI-ULCI (0,53-0,76); X’in Y üzerindeki doğrudan etkisi $t=5,27$, $p=0,05$, LLCI-ULCI (0,15-0,33); son olarak X’in Y üzerindeki dolaylı etkisi Effect (0,40), BootSE (0,05) ve BootLLCI-BootULCI (0,15-0,33) olarak saptanmıştır.

Araştırmada, son olarak şiddet görmüş kadınların daha önce kadın konukevinde kalıp kalmama durumuna göre ASDÖ, MİÖ ve TSBÖ puanları ortalamalarına

bakılmıştır. Tablo 4'te bu ortalamaları gösterir *t* testi sonuçları gösterilmektedir (Tablo 4).

Tablo 4. Şiddet Görmüş Kadınların; Daha Önce Kadın Konukevinde Kalma ve Kalmama Durumlarına Göre Algılanan Sosyal Destek, Mental İyi Oluş ve Travma Sonrası Büyüme ölçek Puan Ortalamalarının T Testi Sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	X	SS	T testi		
					t	sd	p
ASD	Evet	68	4,37	1,29	-3,236	130	0,002*
	Hayır	64	5,06	1,15			
MİÖ	Evet	68	3,84	1,31	0,187	130	0,851
	Hayır	64	3,80	1,12			
TSB	Evet	68	4,01	1,17	-0,073	130	0,941
	Hayır	64	4,02	1,17			

**p < .001 Gruplar; Daha önce kadın konukevinde kalanlar: Evet, Daha önce kadın konukevinde kalmayanlar; Hayır

Tablo 4 incelendiğinde kadın konukevlerinde kalmış olan katılımcılar "Evet", kadın konukevlerinde daha önce kalmamış olanlar ise "Hayır" olarak gruplandırılmıştır. Kadın konukevinde daha önce kalmış kadınların (n:68) ASDÖ puan ortalamaları 4,37 ve standart sapması 1,29, MİÖ puan ortalamaları 3,80 ve standart sapması 1,31, TSBÖ puan ortalamaları 4,01 ve standart sapması 1,17 olarak hesaplanmıştır. Daha önce kadın konukevinde kalmamış olan kadınların (n:64) ASDÖ puan ortalamaları 5,06, standart sapması 1,15; MİÖ puan ortalamaları 3,80, standart sapması 1,12; TSBÖ puan ortalamaları 4,02 ve standart sapması 1,17 olarak hesaplanmıştır. Araştırmanın *t* testi sonuçlarına bakıldığında ise daha önce kadın konukevinde kalan ve kalmayan kadınların ASDÖ puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüş ($t=-3,236$, $p<.05$); MİÖ ($t= 0,187$, $p>.05$) ve TSBÖ puan ($t=-0,073$, $p>.05$) ortalamaları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı farkların olmadığı görülmüştür.

Tartışma

Bu çalışmada İstanbul'da yaşayan şiddet görmüş kadınlarda algılanan sosyal destek ve travma sonrası büyüme ilişkisinde mental iyi oluşun aracılık rolünün olup olmadığı incelenmiştir. Ayrıca kadın konukevlerinde kalıp kalmama durumlarına göre adı geçen değişkenlerde farklılık olup olmadığı da incelenmiştir.

Şiddet görmüş kadınlarda algılanan sosyal destek ile mental iyi oluş arasında pozitif yönlü ilişkinin olduğu ortaya konulmuştur. Kişilerin sosyal destek kaynaklarının artması mental iyi oluş düzeylerini de arttırmaktadır. Sosyal destek kişilerin yaşam zorluklarına karşı dayanıklılığını arttırmış, stresle başa çıkma süreçlerini güçlendirmiş, bu durum da mental iyi oluşlarını olumlu etkilemiş olabilir (Xavier ve Wesley, 2018). Alan yazında sosyal destek ile mental iyi oluş arasındaki ilişki yönünden benzerlik gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Beeble, Bybee, Sullivan ve Adams, 2009; Vincke ve van Heeringen, 2004). Diğer yandan araştırma bulgularından farklı bulgulara da rastlamak mümkündür (Giebel ve diğerleri, 2021). Bu bulgu sosyal desteğin doğasında mental durumun yeri hakkında bilgi verebilir. Mental iyi oluş kişinin potansiyelini ortaya koymasıyla ilgili bir durum (WHO, 2014) olduğu kadar sosyal destek algısı ise kişinin

öznel ve psikolojik iyi oluşuyla yakından ilişkilidir (Mensah, 2021). Sosyal destek ile mental iyi oluşun ilişkili olduğu bulgusu kişinin sosyal desteği algılaması için kişide mental iyi oluş düzeyinin yüksek olmasını destekliyor görünmektedir (Beeble ve diğerleri, 2009).

Araştırmada elde edilen diğer bir sonuç da şiddet görmüş kadınlarda algılanan sosyal destek ile travma sonrası büyüme arasında pozitif yönlü ilişkili olduğunu göstermesidir. Bu sonuç, kadınların algıladıkları sosyal desteğin yüksek olması, travmatik olayların üstesinden gelme ve bu durumdan olumlu kişisel gelişim sağlamaları yönünden başarılı olduklarını göstermektedir. Alan yazında sosyal destek ile travma sonrası büyüme arasındaki ilişki yönünden benzerlik gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Xue ve Xu, 2022). Bu sonuç şiddet görmüş kadınlarda sosyal destek algısının travma sonrası iyileşme sürecinde anahtar rollerden olduğunu göstermektedir (Prati ve Pietrantonio, 2009). Şiddet gören kadınlar sosyal desteği travma sonrası büyüme süreçlerinde iyileştirici yol olarak kullanmakta olduğu ve sosyal desteğin rolünün belirginliği ifade edilmektedir (Kheirallah K.A. ve diğerleri, 2022). Araştırma sonuçlarından farklı sonuçlara da rastlamak mümkündür (Kroemeke, Bargiel-Matusiewicz ve Kalamaz, 2017). Bu sonuç; travma sonrası büyüme sürecinde kişide sosyal desteğin koruyucu bir mekanizma olduğu kadar, sosyal desteği algılamının kişideki iyileşme süreciyle de ilişkili olduğunu göstermektedir (Momennasab, Nouzari ve Najafi, 2021).

Araştırmadaki bir başka sonuç ise şiddet görmüş kadınlarda mental iyi oluş ile travma sonrası büyüme arasında yüksek düzeyde, anlamlı ilişkinin varlığıdır. Bu sonucun önemli vurgusu mental iyi oluş seviyesi yüksek olan kadınların, daha yüksek travma sonrası büyüme gösterme eğiliminde olduğunu göstermesidir. Alan yazında mental iyi oluş ile travma sonrası büyüme arasındaki ilişki yönünden benzerlik gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Hill ve Watkins, 2017). Mental iyi oluş kişide kendiliğinden farkında olunması ve bu iyi oluşu sürdürmeyi ifade etmesi bakımından travma sonrası büyüme ile yakın ilişkilidir (Hill ve Watkins, 2017; Long ve diğerleri, 2020).

Araştırmanın dikkat çeken diğer bir önemli sonuç ise mental iyi oluşun, algılanan sosyal destek ile travma sonrası büyüme arasındaki ilişkide kısmi aracılık rolü

oynamasıdır. Alan yazında bu kavramların ayrı ayrı ilişkilendirildiği görülmüştür (Hill ve Watkins, 2017; Xavier ve Wesley, 2018); fakat üç kavramı aynı anda ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bunun sebebi bu çalışmada kullanılan kavramların tamamının pozitif kavramlar olmasıyla ilgili olabilir. Çünkü alan yazında pozitif psikoloji kavramlarının kullanımı görece yenidir (Murray, 2003). Bu kısmi aracılık rolü ise travma sonrası büyüme ilgili şu yoruma müsaade etmektedir; travma sonrası büyüme süreci dışsal etkiler kadar bireyin öznel durumu ile de ilgilidir. Hayatını anlamlandırmaya başlaması ile kişi çevresiyle olumlu ilişkiler kurmakta ve bu duruma sosyal destek algısı eşlik ederse travma sonrası büyüme olumlu yönde anlamlı katkı sağlamaktadır.

Araştırmanın son önemli sonucu da kadın konukevinde kalan ve kalmayan kadınların araştırmada kullanılan değişkenlerin ortalamaları arasındaki farklar incelendiğinde; sadece algılanan sosyal destek boyutunda anlamlı farklar elde edilmesidir. Kadın konukevinde kalmayan şiddet görmüş kadınların algıladıkları sosyal desteğin, kadın konukevinde kalan kadınlara göre daha yüksek olduğunu gösteren bu bulgu, alan yazındaki diğer çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Al-Modallal, 2012). Bu durum, kadın konukevinde kalan kadınların sosyal destek algıları, kadın konukevinde kalmayanlara göre daha düşük olması; şiddet gören kadınların konukevinde kalmalarının genellikle son çare olarak gördükleri anlamına işaret edebilir. Ayrıca şiddet görmüş kadınların kalacak bir yer bulamadıkları anlamına da gelebilir. Yine bu sonuca göre şiddet görmüş kadınların en temel ihtiyaçlarından birinin sosyal destek kaynakları olduğu söylenebilir (Tedeschi ve Calhoun, 1998).

Bu çalışmanın sonuçlarının yöntem ve araştırma deseni açısından bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle veriler, küçük bir örneklemden toplanmıştır. Dolayısıyla örneklem Türkiye genelini temsil etmemektedir (N:132). Araştırmanın ikinci sınırlılığı ise bu çalışmada anket yöntemi uygulanmasıdır. Bu araştırmanın yöntemi neden

sonuç ilişkisi veremediği için, konu hakkında daha ayrıntılı ve detay bilgilere ulaşılamamaktadır. Karma araştırma desenleri şiddet görmüş kadınlarda travma sonrası büyüme aracılık edecek konular hakkında daha detaylı ve derin bilgilere erişebilmek için daha kapsamlı olacaktır.

Bu çalışmada, algılanan sosyal destek, mental iyi oluş ve travma sonrası büyüme kavramları detaylı ve kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Bahsi geçen üç kavramın aynı anda ele alınması, bu çalışmanın güçlü yanlarından birisidir. Travma sonrası büyüme ile ilişkili, pozitif psikolojinin diğer kavramlarından umut, iyimserlik gibi kavramlarda da ele alınması alana katkısı bakımından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Beyannameleler

Etik Onay ve Katılma İzni

Araştırmanın uygulanması için Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu onayı alınmıştır (31.05.2019 tarih ve 36 Karar) Ardından da Etik Kurul Onayına istinaden Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 26.09.2019 tarih ve 008 sayılı Bakanlık Olur'u izinleri alınmıştır.

Yayın İzni

Uygulanamaz.

Veri Materyallerin Mevcudiyeti

Uygulanamaz.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Yazar Katkıları

AÖ verileri toplamış, makalenin ana gövde, yöntem, tartışma ve kaynakça hazırlamıştır. İK, Veri giriş yapmış, verilerin analizini ve giriş kısmını yazmıştır. JE makalenin analizlerinin doğruluğunun kontrolü ve APA düzeninde görev almıştır. Yazarlar makalenin son halini okumuş ve onaylamıştır.

Kaynaklar

Al-Modallal, H. (2012). Patterns of Coping with Partner Violence: Experiences of Refugee Women in Jordan. *Public Health Nursing, 29*(5), 403–411. <https://doi.org/10.1111/j.1525-1446.2012.01018.x>

Anderson, K. M., Renner, L. M., ve Danis, F. S. (2012). Recovery: Resilience and growth in the aftermath of domestic violence. *Violence Against Women, 18*(11), 1279-1299. <https://doi.org/10.1177/1077801212470543>

Avşar, Ş. (2021). *Pandemi Döneminde Eşleri Tarafından Ev İçi Şiddete Maruz Kalan Kadınlarda Gelişen Travma Sonrası Stres Bozukluğu ile Sosyal Destek Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Bir Olgu – Kontrol Çalışması*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi.

Beeble, M. L., Bybee, D., Sullivan, C. M., ve Adams, A. E. (2009). Main, mediating, and moderating effects of social support on the well-being of survivors of intimate partner violence across 2 years. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 77*(4), 718–729. <https://doi.org/10.1037/a0016140>

Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık

Calhoun, L. G. ve Tedeschi, R. G. (1998). *Posttraumatic growth: Future directions*. In R. G. Tedeschi, C. L. Park ve L. G. Calhoun

(Ed.). *Posttraumatic growth: Positive changes in the aftermath of crisis*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Cohen, S. (2004). Social relationships and health. *American Psychologist, 59*(8), 676.

Czuba B. (2021). Social support for veterans. *Scientific Journal of the Military University of Land Forces, 53*;1(199): 5-20. DOI: <http://dx.doi.org/10.5604/01.3001.0014.8106>

Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin, 95*, 542–575.

Doğan, T. (2015). Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği'nin Türkçe Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being, 3*(1), 93-102

Fuller-Iglesias, H. R., Webster, N. J., ve Antonucci, T. C. (2015). The complex nature of family support across the life span: Implications for psychological well-being. *Developmental Psychology, 51*(3), 277–288. <https://doi.org/10.1037/a0038665>

Garland, S. N., Carlson, L. E., Cook, S., Lansdell, L., ve Specia, M. (2007). A non-randomized comparison of mindfulness-based stress reduction and healing arts programs for facilitating post-traumatic growth and spirituality in cancer outpatients. *Supportive Care in Cancer, 15*(8), 949-961. <https://doi.org/10.1007/s00520-007-0280-5>

- Giebel, C., Pulford, D., Cooper, C., Lord, K., Shenton, J., Cannon, J., Shaw, L., Tetlow, H., Limbert, S., Callaghan, S., Whittington, R., Rogers, C., Komuravelli, A., Rajagopal, M., Eley, R., Downs, M., Reilly, S., Ward, K., Gaughan, A., Gabbay, M. (2021). COVID-19-related social support service closures and mental well-being in older adults and those affected by dementia: A UK longitudinal survey. *BMJ Open*, *11*(1), e045889. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2020-045889>
- Hayes, A. F. (2018). Using SPSS: A little syntax guide. Unpublished Manuscript. Available online:https://haskayne.ucalgary.ca/sites/default/files/CCRAM/CCRAM_TR_022_01.pdf (accessed on 20 October 2022).
- Harcar, T., Çakır, Ö., Sürgevil, O. ve Budak, G. (2008). Kadına Yönelik Şiddet ve Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddetin Durumu. *Toplum ve Demokrasi*, *2*(4), Eylül-Aralık, s:51-70
- Hill, E., ve Watkins, K. (2017). Women with Ovarian Cancer: Examining the Role of Social Support and Rumination in Posttraumatic Growth, Psychological Distress, and Psychological Well-being. *Journal of Clinical Psychology in Medical Settings*, *24*(1), 47–58. <https://doi.org/10.1007/s10880-016-9482-7>
- Hupcey, J. E. (1998). Social support: Assessing conceptual coherence. *Qualitative Health Research*, *8*(3), 304-318. <https://doi.org/10.1177/104973239800800302>
- Jones, L., Hughes, M., ve Unterstaller, U. (2001). Post-traumatic stress disorder (PTSD) in victims of domestic violence: A review of the research. *Trauma, Violence, ve Abuse*, *2*(2), 99-119. <https://doi.org/10.1177/1524838001002002001>
- Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü (2021). *İhtisaslaşmış Kadın Konukevi Nedir?*. S:07, Haziran-Temmuz. <https://www.aile.gov.tr/media/84991/ksgm-bulten-7-sayi.pdf> adresinden 12.11.2023 tarihinde alınmıştır.
- Kaziasty, K. (2005). Social support and traumatic stres. *The National Center for Post Traumatic Stress Disorder Research Quarterly*, *16*(2), 1-8.
- Keldal, G. (2015). Warwick-Edinburgh Mental İyi Oluş Ölçeği'nin Türkçe formu: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *The Journal of Happiness ve Well-Being*, *3*(1), 103-115.
- Kheirallah KA, Al-Zureikat SH, Al-Mistarehi AH, Alsulaiman JW, AlQudah M, Khassawneh AH, Loretto L, Bellizzi S, Mzayek F, Elbarazi I, ve Serlin IA. (2022). The Association of Conflict-Related Trauma with Markers of Mental Health Among Syrian Refugee Women: The Role of Social Support and Post-Traumatic Growth. *International Journal of Women's Health*, *ume 14*, 1251–1266.
- Krantz, G., ve Garcia-Moreno, C. (2005). Violence against women. *Journal of Epidemiology ve Community Health*, *59*(10), 818-821. <http://dx.doi.org/10.1136/jech.2004.022756>
- Kroemke, A., Bargiel-Matusiewicz, K., ve Kalamarz, M. (2017). Mixed Psychological Changes Following Mastectomy: Unique Predictors and Heterogeneity of Post-traumatic Growth and Post-traumatic Depreciation. *Frontiers in Psychology*, *8*, 1245. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.01245>
- Linley, P. A. ve Joseph, S. (2004). Positive change following trauma and adversity: A review. *Journal of Traumatic Stress* *17*(1), 11-21. <https://doi.org/10.1023/B:JOTS.0000014671.27856.7e>
- Linley, P. A., Joseph, S., Harrington, S. ve Wood, A. M. (2006). Positive psychology: Past, present, and (possible) future, *The Journal of Positive Psychology: Dedicated to furthering research and promoting good practice*, *1*:1, 3-16
- Long, L. J., Bistricky, S. L., Phillips, C. A., D'souza, J. M., Richardson, A. L., Lai, B. S., Short, M., ve Gallagher, M. W. (2020). The Potential Unique Impacts Of Hope and Resilience On Mental Health And Well-Being in The Wake Of Hurricane Harvey. *Journal Of Traumatic Stress*, *33*(6), 962-972. <https://doi.org/10.1002/Jts.22555>
- Lykins, E. L., Segerstrom, S. C., Averill, A. J., Evans, D. R., ve Kemeny, M. E. (2007). Goal shifts following reminders of mortality: Reconciling posttraumatic growth and terror management theory. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *33*(8), 1088-1099. <https://doi.org/10.1177/0146167207303015>
- McCloskey, L. A., Treviso, M., Scionti, T., ve Dal Pozzo, G. (2002). A comparative study of battered women and their children in Italy and the United States. *Journal of Family Violence*, *17*(1), 53-74. <https://doi.org/10.1023/A:1013609023141>
- Mensah, A. (2021). Job Stress and Mental Well-Being among Working Men and Women in Europe: The Mediating Role of Social Support. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *18*(5), 2494. <https://doi.org/10.3390/ijerph18052494>
- Momennasab, M., Nouzari, R. ve Najafi, S. S. (2021). Post-Traumatic Growth among Patients with Gastrointestinal Cancer and Its Association with Social Support and Hope. *Yafte*. *23*(2):46-58.
- Murray, B. (2003). A primer on teaching positive psychology. *APA Monitor on Psychology*, *34*, 52-53.
- Prati, G., ve Pietrantonio, L. (2009). Optimism, social support, and coping strategies as factors contributing to posttraumatic growth: A meta-analysis. *Journal of Loss and Trauma*, *14*(5), 364-388. <https://doi.org/10.1080/15325020902724271>
- Ryan, R. M., ve Deci, E. L. (2001). On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual Review of Psychology*, *52*(1), 141-166.
- Ryff, C. D., ve Singer, B. H. (2006). Best news yet on the six-factor model of well-being. *Social Science Research*, *35*(4), 1103-1119. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2006.01.002>
- Ryff, C. D., ve Singer, B. H. (2008). Know thyself and become what you are: A eudaimonic approach to psychological well-being. *Journal of Happiness Studies*, *9*(1), 13-39. <https://doi.org/10.1007/s10902-006-9019-0>
- Seligman, M. E. P., ve Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, *55*(1), 5–14. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.5>
- Shorter-Gooden, K. (2004). Multiple Resistance Strategies: How African American Women Cope With Racism and Sexism. *Journal of Black Psychology*, Vol. 3, No:3, August. DOI: 10.1177/0095798404266050
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., ve Ullman, J. B. (2019). *Using multivariate statistics* (Seventh edition).
- Pearson. Tedeschi RG, Park CL, Calhoun LG. (1998). Posttraumatic Growth: Positive Changes in the Aftermath of Crisis. London, LEA, Inc;
- Tedeschi, R. G., ve Kilmer, R. P. (2005). Assessing Strengths, Resilience, and Growth to Guide Clinical Interventions. *Professional Psychology: Research and Practice*, *36*(3), 230–237. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.36.3.230>
- Tjaden, P., ve Thoennes, N. (2000). Prevalence and consequences of male-to-female and female-to-male intimate partner violence as measured by the National Violence Against Women Survey. *Violence Against Women*, *6*(2), 142-161. <https://doi.org/10.1177/10778010022181769>
- Woods, S. J. (2005). Intimate partner violence and post-traumatic stress disorder symptoms in women: What we know and need to know. *Journal of Interpersonal Violence*, *20*(4), 394-402. <https://doi.org/10.1177/0886260504267882>

World Health Organization (2014). *Mental health: a state of well-being*. https://www.who.int/features/factfiles/mental_health/en/ (accessed October 15, 2021).

World Health Organization (2024). Violence Against Women; Scope of the Problem. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women> (Accessed April, 2024).

Vincke, J., ve van Heeringen, K. (2004). Summer Holiday Camps for Gay and Lesbian Young Adults: An Evaluation of Their Impact on Social Support and Mental Well-Being. *Journal of Homosexuality*, 47(2), 33–46. https://doi.org/10.1300/J082v47n02_02

Xavier, N., ve Wesley J., R. (2018). Mediating effect of online social support on the relationship between stress and mental well-being. *Mental Health and Social Inclusion*, 22(4), 178–186. <https://doi.org/10.1108/MHSI-07-2018-0022>

Xue, S., ve Xu, W. (2022). Perceived social support and post-traumatic growth 12 years after the Wenchuan earthquake: A moderated mediation of belief in a just world and gender. *Current Psychology*. <https://doi.org/10.1007/s12144-022-03843-z>

Yıldırım, İ. (1997). Algılanan sosyal destek ölçeğinin geliştirilmesi güvenilirliği ve geçerliği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(13), 81-87.